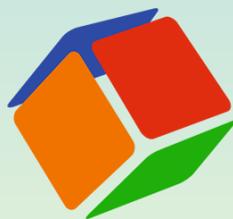

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
кафедра національної безпеки, публічного управління та адміністрування

Лекція 1/3. ГІБРИДНА ВІЙНА, ЯК ФОРМА СУЧАСНОГО ГЛОБАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Житомир 2026

“Si vis pacem, parabellum” – хочеш миру, готуйся до війни. ”

(Римський історик Корнелій Непот (життєпис фіванського полководця IV ст. до н. е. Епамінонда)

“Перед тим, як витратити величезні кошти на оборону, необхідно створити для людей той рівень життя, який вони захочуть захищати.”

(Фельдмаршал Карл Густав Маннергейм)

“... а якщо справа вже дійшла до війни, необхідно реагувати негайно, вести її самовіддано, з повним напруженням всіх сил народу та держави”

(Лев Троцький, 1926 р.)

“Кожна епоха має свій вид війни, свої обмежувальні умови та свої особливі предостороги.”

(Генерал-майор Карл фон Клаузевиць. “Про війну”, VIII, 6, (1832)

“Перемога посміхається тим, хто передбачає зміни в характері війни, а не тим, хто очікує на зміни в надії пристосуватися до них.”

(Генерал Джуліо Дуче, “ Панування в повітрі ” 1921 рік)

НАВЧАЛЬНІ ПИТАННЯ

3

1. Основні визначення (поняття), джерела, сутність і ознаки "гібридної" війни.
2. Основні складові "гібридної" війни, їх характеристика.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України "Про національну безпеку України"
2. Закон України "Про основи національного спротиву"
3. Указ Президента України від 14.09.2020 року № 392/2020 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про Стратегію національної безпеки України".
2. Указ Президента України від від 25 березня 2021 року № 121/2021 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року" Про Стратегію воєнної безпеки України"
4. Основи стратегії національної безпеки і оборони. Підручник. –К.; НУОУ, –2022, 444с
5. Основи національної воєнної стратегії України. Навчальний посібник. –К.; НУОУ, –2022, 128с
6. "Світова гібридна війна: український фронт". Під ред. В.П.Горбуліна. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2017.
7. Марсель. Х. Ван Херпен. "Війни Путіна. Чечня, Грузія, Україна: незасвоєні уроки минулого". – Харків.; Віват, –2015.
8. Сунь-Цзы. "Искусство стратегии". – М: Эксмо, 2006 г.
9. В. Залужний та М. Забродський "Перспективи забезпечення воєнної кампанії 2023 року: український погляд". Стаття. <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3566162-ak-zabezpeciti-voennu-kampaniu-u-2023-roci-ukrainskij-poglad.html>
10. *Frenk Hoffman*. (переклад російською). "Гибридные угрозы". 2009 г. в издании Strategic Forum № 240 Института национальных стратегических исследований Национального университета обороны США. <http://www.ndu.edu/inss>.
11. *Amos C. Fox, Andrew J. Rossow*. "Аналіз гібридної війни Росії: Оцінка військових дій між Росією та Україною". The Land Warfare Papers, No. 112 march 2017, The Institute of Land Warfare, Association of the United States Army, Arlington, Virginia.

ОСНОВНІ ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СВІТУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО БЕЗПЕКИ

4

1. *Балансування між війною й миром*

2. *Гонка озброєнь*

3. *Активізація воєнної діяльності
значної кількості держав*

5. *Економічні й інформаційні
дії держав або організацій, що
негативно впливають на стратегічну
стабільність у світі*

4. *Наявність об'єктів, які у
разі їх руйнування можуть
стати причиною катастроф
регіональних або
загальносвітових*

ОСНОВНІ ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СВІТУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО БЕЗПЕКИ (продовження)

6. Кризовий стан системи міжнародного права і міжнародних організацій

7. Загострення національних, релігійних та етнічних протиріч в мультикультурних державах

8. «Конфлікт цивілізацій»

9. Демографічний дисбаланс

10. Геополітична та економічна конкуренція між розвинутими країнами

11. Розрив у рівнях економічного та технологічного розвитку різних регіонів світу

«ГІБРИДНА» АГРЕСІЯ З БОКУ РОСІЇ – ГОЛОВНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ

6

Повномасштабна збройна агресія РФ, ведення її регулярними військами і найманцями бойових дій на території України, тимчасова окупація частини Херсонської, Миколаївської, Запорізької, Харківської областей

Торговельно-економічні війни

РОСІЯ

УКРАЇНА

Тимчасова окупація території АРК і міста Севастополя та дії щодо дестабілізації обстановки у регіоні, розміщення на півострові Крим тактичної ядерної зброї

Блокування протидії України позбавленню залежності від монопольних постачань критичної сировини, насамперед енергетичних ресурсів

«ГІБРИДНА» АГРЕСІЯ З БОКУ РОСІЇ

Ядерний шантаж світової спільноти

Створення, визнання і всебічна підтримка, зокрема військова, маріонеткових квазідержавних утворень на тимчасово окупованій території частини Донецької та Луганської областей

Розвідувально-підривна і диверсійна діяльність, розпалювання міжетнічної, міжконфесійної, соціальної ворожнечі і ненависті, сепаратизму і тероризму,

Погрози та проведення «референдумів» на тимчасово окупованій території частини Донецької, Луганської, Херсонської, Миколаївської, Запорізької, Харківської областей

Інформаційно-психологічна війна, приниження української мови і культури, фальшування української історії, формування російськими ЗМІ альтернативної до дійсності викривленої інформаційної картини світу

РОЗВИТОК ПОДІЙ ПОЧАТКУ “ГАРЯЧОЇ ФАЗИ” “ГІБРИДНОЇ” АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

27 лютого 2014 року, після більш як двох з половиною десятиліть розгнужаної, абсолютно безкарної антиукраїнської, відверто проросійської пропаганди в медіа-просторі, Інтернеті та підривної діяльності УПЦ (мп), невідомі чоловіки ("зелені чоловічки"), у російській військовій формі, але без розпізнавальних знаків, за повної відсутності будь-якого опору, зайняли будівлю Кабінету Міністрів АРК.

Захоплення будівель інших органів державної влади та місцевого самоуправління в Криму, телевізійного центру, встановлення контрольних-пропускних пунктів на дорогах

За допомогою "зелених чоловічків" з широким застосуванням в якості "живого щита" розпропагандованого місцевого населення, передусім жінок і дітей, блокада військових частин ЗС, ВВ та ДПС України,

Проведення так званого "референдуму" щодо приєднання Криму до Російської Федерації, і після відвертої фальсифікації результатів цього "референдуму" – анексія півострова.

Паралельно з подіями в Криму, під прикриттям нібито "захисту" російськомовного населення України, поширення ідеї відтворення єдиного "руського миру" і т.п. розпочата операція по відділенню від України ряду її східних та південних регіонів, з метою створення на їх основі певних квазідержав з маріонетковими урядами.

Сумнів: Чи можливо це зробити високоорганізовано, в стислі строки, із залученням значної кількості людських ресурсів, спонтанно, без завчасного планування?!

"ГІБРИДНА ВІЙНА" РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: КОЛИ ПОЧАЛАСЬ?!

АНТОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ “ГІБРИДНА ВІЙНА”

1. американський військовий теоретик Френк Хофман

“Гібридні війни” поєднують різні способи ведення військових дій, такі як дії із застосуванням звичайних видів озброєння, нерегулярних військ і формувань, терористичні акти і порушення громадського порядку. Гібридні війни **характеризуються** оперативно-тактичною синхронізацією бойових дій в місці їх проведення, що дозволяє домогтися "синергетичного ефекту".

“Гібридна загроза” – "будь-який противник, що **одночасно і адаптивно застосовує** сукупність озброєнь, іррегулярну тактику, тероризм та злочинну поведінку в зоні бойових дій для досягнення своєї політичної мети".

деякі сумніви у коректності визначення:

По-перше, під це визначення досить легко підпадають практично всі, без винятку, дії як військового, так і невійськового спрямування

По-друге, воно стосується головним чином дій тактичного або максимум оперативно-тактичного рівня і, відповідно, служити характеристикою війни загалом, як цілісного та надзвичайно складного суспільно-політичного явища, не може

По-третє, так званих "чистих війн", які би велися виключно збройними засобами, в історії людства не було

2. китайський стратег Сунь-Цзи (500 – 600 років до н. е.)

"Найкраща війна – розбити замисли противника, на наступному місці – розбити його союзи, на наступному місці – розбити його війська. ... Відмінність лише в одному: із усіх видів боротьби немає нічого важчого за боротьбу на війні"

1. "Найкраща війна – розбити замисли противника" вимагає передусім вжиття цілеспрямованих політичних та економічних заходів, які би своєю дією не тільки зруйнували агресивні наміри керівництва сусідньої держави, але і завдяки їх проведенню у своїй власній державі зробили ці наміри нездійсненними

2. "На наступному місці – розбити його союзи", стає очевидним, що великий Сунь-Цзи рекомендує вжиття головним чином цілеспрямованих дипломатичних та певною мірою і економічних заходів, спрямованих на те, що ми сьогодні називаємо міжнародною ізоляцією держави – потенційного агресора, тобто створення умов, в яких опинилася би ця держава у випадку агресії.

3. На третьому, тобто останньому, місці, коли попередні заходи виявилися марними – "розбити його війська", тобто застосувати зброю. При цьому, що вкрай важливо, Сунь-Цзи серйозно застерігав від поспіху та необдуманості у застосуванні зброї: «якщо нема небезпеки, не воюй».

3. американський військовий теоретик Роберт Леонард

- **"Гібридна війна"** та її допоміжні операції зумовлені прагненням до отримання асиметричної переваги над противником для досягнення політичної мети".
- **"Гібридні" операції** характеризуються передусім неоголошеними військовими діями, одночасним проведенням звичайних і нетрадиційних військових операцій, військових і невійськових дій в середовищі, де відстань між стратегією і тактикою значно скорочена, а інформація має вкрай важливе значення.

сумнів?!

- Порівняно із визначенням Ф. Гофмана це визначення значно повніше характеризує змістовну частину феномену "гібридних" війн сучасності, наголошуючи на пріоритетності в них інформаційної складової та провідній ролі державної політики.
- В той же час, Р. Леонард, як і Гофман, незаслужено, як показує досвід України, практично повною мірою обходить своєю увагою *політичну* та *економічну* складові "гібридних" війн.

4. оперативні та бойові документи збройних сил США

Поняття "гібридна війна" на поточний час не вживається, а заміщується поняттям "гібридна загроза", яка становить собою "різноманітне і динамічне поєднання регулярних сил, нерегулярних сил, терористичних сил і/або криміналітету, об'єднаних для взаємних вигод".

сумнів?!

В даному визначенні не знайшлося місця ні для інформаційної, ні для економічної складової, ні для встановлення ролі державної політики країни-агресора, а звідси, в свою чергу, стає очевидним, що воно **в силу своєї розпливчатості і неконкретності для розуміння суті "гібридних" війн сучасності не дає майже нічого**. Таке "різноманітне і динамічне поєднання" спостерігалось у всіх воєнних конфліктах минулого.

ВИСНОВОК

- Таким чином, стає можливим стверджувати, що практично всі війни в історії людства в тій, або іншій мірі мали ознаки, притаманні воєнним конфліктам, які за сучасними поглядами називаються "гібридними" війнами.
- "Гібридні" війни сучасності не означають щось абсолютно нове і невідоме, а є закономірним продовженням еволюції суті і змісту воєнних конфліктів минулого з врахуванням розвитку сучасної технологічної бази війни.

1. Термін має чисто американське походження. В той же час єдність понять у військовій науці армії США є категорією дещо необов'язковою. Це завдання практично в кожному бойовому (оперативному) документі покладається, як правило, на відповідний глосарій, де і розкривається сутність понятійного апарату, що застосований у зазначеному документі. Змістовне ж навантаження того, або іншого поняття (категорії) в даному випадку повністю залежить від автора чи групи авторів документу.

2. Визначення американськими фахівцями суті сучасного, розв'язаного керівництвом Російської Федерації проти України, воєнного конфлікту, як "гібридної" війни, відповідають дійсності далеко не повною мірою. Це не є визначенням війни в класичному розумінні цього слова.

3. Максимум, що можуть характеризувати зазначені визначення, це – збройну боротьбу, специфічну, із застосуванням традиційних та нетрадиційних озброєнь, форм, способів і методів, нехай найскладнішу, найважливішу, але все-таки тільки одну із багатьох складових війни загалом.

4. Такий підхід значною мірою був визваний передчасністю виниклого на Заході після завершення "холодної" війни уявлення про значне зниження ймовірності застосування засобів традиційних війн та різке зменшення ролі "жорстких загроз", передусім на Європейському континенті.

5. На думку відомого американського генерала В. Кларка, "... прорахунки в оцінці та розумінні природи постбіполярного безпекового простору, допущені ключовими міжнародними безпековими структурами (ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ) стали однією із основних причин системної міжнародної кризи.

Було різко скорочено або навіть і втрачено значну кількість засобів колективної оборони та стримування”.

6. На відміну від сучасної агресивної Росії, в країнах Заходу ознак психологічної готовності подужати таку війну немає. Як наслідок, НАТО виявилось не зовсім готовим до особливостей ведення сучасної "гібридної" війни на теренах Європи, під час якої застосування звичайної зброї тісно пов'язується із активними діями в невійськових напрямках, спрямованими на руйнацію політичної, економічної, інформаційної та інших життєво важливих систем держави-жертви агресії.

МІСЦЕ, РОЛЬ І ЗАВДАННЯ РОСІЇ В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

(ЗА ПОГЛЯДАМИ КЕРІВНИЦТВА РФ)

“Найважливіше завдання політики Росії – визнати і покласти край світовому пануванню Заходу”.
(міністр закордонних справ РФ С. Лавров)

ВИСНОВКИ:

Традиційна парадигма геополітичного мислення з чітким наміром **відтворити роль Росії як світової наддержави – спадкоємиці СРСР і докорінно переглянути програшні для СРСР наслідки завершення “холодної війни”, продовжувала і продовжує домінувати.**

Стримати захоплення НАТО історичної сфери інтересів та територій ближнього зарубіжжя, повернути держави колишнього СРСР в зону свого впливу, розваливши, або перетворивши в неієздатний, ЄС, і тим самим **вернути Росії статус супердержави – ідея “фікс” для нинішнього керівництва Росії.**

РЕЗУЛЬТАТИ:

- У сфері стратегічного планування РФ процеси набули характеру, **діаметрально протилежного НАТО і ЄС.**
- Орієнтування на розвиток конвенційних збройних сил і міждержавне військове зіткнення як ключовий варіант воєнного конфлікту, було кардинально переглянуто в напрямі застосування, додатково до конвенційних засобів, **ірегулярних формувань, а також особливої уваги до використання інформації.**

ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРАГНЕНЬ РОСІЇ

(ЗА ПОГЛЯДАМИ КЕРІВНИЦТВА РФ)

Концепція "жертви":

- США і Захід безперервно атакують Росію – політично, економічно, культурно і територіально;
- Росія змушена оборонятися.

Концепція "російської ідентичності", ("Русский мир"):
(поняття засновано президентом Росії В.Путіним як мотив і оправдання агресивних дій РФ в Європі та за її межами)

Етнічні
росіяни

Носії
російської мови

Прихильники
ортодоксального
православ'я

Мешканці геопростору
колишньої російської
імперії, РФ або СРСР

В порушення всіх існуючих міжнародних договорів, меморандумів, конвенцій, тощо, стверджується, що "історичні російські землі", такі, як Крим, колишня Новоросія справедливо повинні належати Росії, а якщо вони не перебувають під російською владою, то вона має право на їх повернення.

Висновок:

агресивні дії в країнах близького зарубіжжя з точки зору керівництва РФ – цілком виправдані!??

СУТНІСТЬ ВІЙН “НОВОГО ПОКОЛІННЯ” (“НОВИХ ВІЙН”)

17

(ЗА ПОГЛЯДАМИ КЕРІВНИЦТВА РФ)

В стратегічних документах і доктринах Росії категорія "гібридний" відсутня. Достатньо поширена і продовжує поширюватися думка, що це не вона, а Захід веде проти неї "гібридну війну", і це саме західна концепція.

Сумнів!!!

"Комплексне застосування воєнної сили, політичних, економічних, інформаційних та інших заходів невійськового характеру, які реалізуються із широким використанням протестного потенціалу населення і сил спеціальних операцій."

Воєнна доктрина РФ (2014 р.)

"Комплексне застосування"

Воєнна доктрина РФ (2014 р.)

чи є різниця?!

"Одночасне і адаптивне застосування" Ф. Хоффман

"Акцент методів протиборства, що використовуються, зміщується у бік широкого застосування політичних, економічних, інформаційних, гуманітарних та інших невійськових заходів, які реалізуються із залученням протестного потенціалу населення.

Все це доповнюється воєнними заходами прихованого характеру, у тому числі, через реалізацію інструментів інформаційного протиборства і через дію сил спеціальних операцій. До відкритого застосування сили, зазвичай під виглядом миротворчої діяльності і кризового врегулювання, перехід робиться тільки на якомусь етапі, в основному, для досягнення остаточного успіху в конфлікті".

Начальник ГШ ЗС РФ В. Герасимов

Висновок: Поняття "гібридна війна" є поняттям комплексним, охоплює всі можливі сфери міждержавного протистояння і трансформована збройна боротьба є однією із них.

"Гібридна війна" – це комплексне застосування державою-агресором політичних, економічних, інформаційних, гуманітарних та інших невійськових заходів в сукупності із широким використанням протестного потенціалу населення, сил спеціальних операцій та воєнних заходів прихованого характеру, а на заключному етапі - відкритого застосування сили зазвичай під виглядом миротворчої діяльності або кризового врегулювання з метою зміни політичного курсу держави-жертви агресії в своїх інтересах".

- Починається без оголошення війни, з так званих "мирних" антиурядових акцій, що в подальшому переростають у жорстке громадянське протистояння, і завершується зовнішньою інтервенцією;

- "Раптова" поява на території держави – жертви агресії прихованої до певного часу армії, солдати якої без будь-яких розпізнавальних знаків добре підготовлені до розпалювання заворушень та ведення вуличної боротьби;

- Неофіційне залучення державою-агресором недержавних виконавців – "ввічливих чоловічків", "добровольців", які, по суті, є найманцями і не пов'язані міжнародним правом;

- Всупереч фактам, повне заперечення керівництвом держави-агресора наявності на чужій території своїх військовослужбовців та взагалі своєї участі в конфлікті;

- Широка прихована ресурсна підтримка країною-агресором "повстанців" професійними кадрами, найманцями, кримінальними елементами, фінансами та матеріально-технічними засобами;

ОСНОВНІ ОЗНАКИ "ГІБРИДНИХ ВІЙН" СУЧАСНОСТІ (продовження)

- Втягування цивільного населення у конфлікт як добровільних чи найнятих за платню "живих щитів";
- Широке використання нерегулярних збройних формувань найманців, представників криміналітету, диверсійно-розвідувальних сил (в т. ч. під прикриттям мирного населення) під гаслами і виглядом громадянської війни;
- Нетрадиційні (асиметричні) способи ведення боротьби: партизанська війна, пасивний опір, терористичні акти, відсутність явно виражених тилу і фронту;
- Загроза застосування державою – агресором своїх збройних сил, які розгортаються вздовж державного кордону, у разі застосування державою – жертвою агресії військової сили проти власного "мирного населення";
- Блокування спроб міжнародної спільноти врегулювати конфлікт відповідно до норм міжнародного права;
- Потужний інформаційно-психологічний вплив, спрямований на дестабілізацію обстановки всередині держави – жертви агресії, зниження підтримки населенням діючої системи влади, забезпечення підтримки дій інсургентів, створення негативного іміджу влади держави – жертви агресії на міжнародній арені, підтримка країною-агресором антиурядових угруповань і рухів;
- Максимально можливе посилення протистояння з державою – жертвою агресії в економічній, дипломатичній, інформаційній та інших сферах.

розвідка і контррозвідка

інформаційні, дезінформаційні та пропагандистські операції,

жорстке протистояння в кіберпросторі;

широке використання неурядових факторів (бізнес, незаконні збройні формування, релігійні організації, криміналітет, приватні особи), що нібито діють абсолютно незалежно один від одного;

широке використання терористичних актів та підривних дій;

економічна війна, включаючи торгіві, фінансові та інші інструменти;

застосування інформаційних технологій для організації масових протестних рухів у відкритій та прихованій формах, політичного та економічного саботажу;

широке використання сил спеціальних операцій та підрозділів спеціального призначення;

енергетична війна;

корупція, що введена на принципово новий рівень, практично перетворившись на оптові закупівлі політичного і воєнного керівництва в країнах, які піддаються агресії;

організація транснаціональних та регіональних об'єднань політичних сил в підтримку (або проти) політики провідних держав або окремих лідерів.

**ОСНОВНІ
МЕТОДИ
І ТЕХНОЛОГІЇ
“ГІБРИДНИХ ВІЙН”
СУЧАСНОСТІ**

До початку повномасштабної збройної агресії всі заходи “гібридної” війни Росією здійснюються під прикриттям нібито “захисту” російськомовного населення, маскуються під “гуманітарну допомогу”, тощо, військовослужбовці діють як “добровольці”, без розпізнавальних знаків, їх наявність в зоні конфлікту керівництвом РФ офіційно не визнається.

З початком повномасштабного збройного вторгнення – всі обмеження знімаються.

I. ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА “ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ”

ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА “ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ” – комплекс прихованих або відкритих заходів, які здійснюються відповідно до загального задуму “гібридної війни” з метою дестабілізації продуктивних сил, фінансово-економічної сфери, економічного базису обороноздатності держави, підриву соціальної стабільності суспільства, ураження позицій держави, що стала жертвою “гібридної війни” у міжнародних економічних відносинах тощо.

Енергетична складова “гібридної війни” – невід’ємна частина економічної складової “гібридної війни”, комплекс прихованих або відкритих економічних та технологічних заходів, які здійснюються відповідно до загального задуму “гібридної війни” з метою провокування економічних ускладнень, соціального незадоволення, примушення до поступок в напрямку досягнення цілей держави – ініціатора “гібридної війни”.

Може включати:

- ембарго (блокаду) або обмеження на постачання енергоносіїв, електроенергії, обладнання для їх видобутку та транспортування;
- несанкціонований відбір транзитних енергоносіїв;
- закриття власних енергокоридорів для експорту енергоносіїв;
- відмову у кредитуванні з метою закупівель енергоносіїв;
- застосування фінансово-митних важелів;
- дискредитацію країни-жертви у міжнародних економічних стосунках тощо.

II. ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА “ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ”

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА (англ. **Information war**) - термін, що має два значення:

1) Дія на цивільне населення і/або військовослужбовців іншої держави шляхом поширення певної інформації. Термін **“інформаційно-психологічна війна”** був запозичений із словника військових кругів США. Переклад цього терміну (*“information and psychological warfare”*) з англійської мови може звучати і як **“інформаційне протиборство”**, і як **“інформаційна, психологічна війна”**, залежно від контексту конкретного офіційного документу або наукової публікації.

У цьому сенсі також використовується термін **психологічна війна** - психологічна дія на цивільне населення і (чи) військовослужбовців іншої держави з метою досягнення політичних або чисто військових цілей.

2) Цілеспрямовані дії для досягнення інформаційної переваги шляхом завдання збитку інформації, інформаційним процесам і інформаційним системам супротивника при одночасному захисті власної інформації, інформаційних процесів і систем.

III. КІБЕРВІЙНА

КІБЕРВІЙНА (англ. **Cyber - warfare**) - комп'ютерне протистояння в просторі Інтернету. Спрямована передусім на дестабілізацію комп'ютерних систем і доступу до Інтернету державних установ, фінансових і ділових центрів і створення безладу і хаосу в життя країн, які покладаються на Інтернет в повсякденному житті.

Міждержавні відносини і політичне протистояння часто знаходить продовження в Інтернеті у вигляді **кібервійни**: вандалізму; пропаганді; шпигунстві та безпосередніх атаках на комп'ютерні системи і сервери.

IV. АСИМЕТРИЧНА ВІЙНА

АСИМЕТРИЧНА ВІЙНА - війна між супротивниками, у військових силах яких є істотний дисбаланс або які застосовують кардинально різні зброю, стратегії і тактику.

Щоб компенсувати дисбаланс традиційних засобів ведення бою, як правило, слабкіша сторона асиметричної війни звертається до нетрадиційних способів ведення боротьби: партизанської війни; застосування спеціальних служб; застосування сил спеціальних операцій (ССПО); застосування неурядових організацій та рухів; застосування радикально-екстремістських організацій; застосування приватних військових (найманських) формувань; терористичних актів, психологічної війни, підтримки антиурядових угруповань і рухів. терористичних актів, тощо.

Застосування спеціальних служб у "гібридній (асиметричній) війні" – сукупність скоординованих заходів (акцій) розвідувального, контррозвідувального, диверсійного, інформаційно-психологічного та іншого характеру різної тривалості та інтенсивності, які здійснюються кадровими співробітниками спеціальних служб та створеним ними апаратом негласних помічників відповідно до загального задуму "гібридної війни".

Застосування сил спеціальних операцій (ССПО) у "гібридній (асиметричній) війні" – застосування відповідно до загального задуму "гібридної війни" військ (сил) спеціального призначення, основною формою якого виступають спеціальні операції – операції, що проводяться спеціально організованими, навченими та озброєними військовими або іррегулярними силами для досягнення воєнних, політичних, економічних чи інформаційних цілей нетрадиційними військовими засобами у зайнятих противником чи політично нестабільних районах. Ці операції ведуться самостійно чи спільно та скоординовано з операціями решти збройних сил.

IV. АСИМЕТРИЧНА ВІЙНА (продовження)

Застосування неурядових організацій та рухів у “гібридній (асиметричній) війні” – полягає у створенні та підготовці легальними та незаконними методами керованих із закордону різноманітних неурядових (громадських) самодіяльних організацій (товариств, фондів, культурно-просвітницьких, аналітичних, етно-релігійних, молодіжних, спортивних та ін. організацій та рухів, засобів масової інформації тощо), яким відводиться відповідна функція в загальному плані дестабілізації (поваленні) легітимного державного ладу, порушенні територіальної цілісності країни-жертви, в реалізації інших складових загального задуму “гібридної війни”.

Застосування радикально-екстремістських організацій у “гібридній (асиметричній) війні” – цілеспрямоване використання, створення, підготовка й всебічна підтримка антиурядових, озброєних (як правило) рухів, організацій, осередків, які сповідують радикальні ідеологічні погляди та віддають перевагу насильницьким методам досягнення своїх цілей.

Застосування приватних військових (найманських) формувань в “гібридній (асиметричній) війні” – цілеспрямоване використання професійних приватних організацій військового та розвідувального характеру (“приватних військових компаній”).

Партизанська війна́ (герилья, исп. *guerrilla* - уменьш. від *guerra*, "війна") - одна з форм малої (асиметричної) війни, яка ведеться озброєними формуваннями - партизанами, що уникають відкритих і великих зіткнень з супротивником й ховаються серед місцевого населення або використовують властивості місцевості.

Партиза́нська війна́ по суті являє собою збройну боротьбу значної частини населення проти влади.

V. ВІЙНА НА ВИСНАЖЕННЯ

ВІЙНА НА ВИСНАЖЕННЯ - одна з багатьох військових тактик, що полягає в послабленні супротивника шляхом постійної атаки або загрози її здійснення, так що супротивник несе постійні людські і матеріальні втрати і врешті-решт виявляється на межі колапсу. Війну на виснаження зазвичай виграє сторона, що має більші резерви або ресурси.

VI. “ВИРИНАЮЧА” ВІЙНА

“ВИРИНАЮЧА” ВІЙНА (POP-UP WAR) - швидкі та завуальовані воєнні дії, яким притаманні такі особливості:

- по-перше**, “раптова” поява на території країни прихованої до певного часу армії, солдати якої без будь-яких розпізнавальних знаків добре підготовлені до розпалювання заворушень та ведення вуличної боротьби;
- по-друге**, наявність віртуальної (інформаційної) складової у збройній боротьбі, тобто інформаційної війни;
- по-третьє**, використання фінансових ринків у якості інструменту для виправдання своїх дій та запобігання або демпфірування відчутних для себе міжнародних санкцій.

VII. ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ

ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ - злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена Законами України.

АНТИТЕРОРИСТИЧНА ОПЕРАЦІЯ - комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності.

VIII. ЗБРОЙНА АГРЕСІЯ

ЗБРОЙНА АГРЕСІЯ Росії проти України розпочалася 20 лютого 2014 року з військової операції Збройних Сил РФ із захоплення частини території України – Кримського півострова

ПОВНОМАСШТАБНА ЗБРОЙНА АГРЕСІЯ - відкритий воєнний напад РФ на Україну, початий о 3:40 24 лютого 2022 року. Частина російсько-української війни, розв'язаної Росією 2014 року

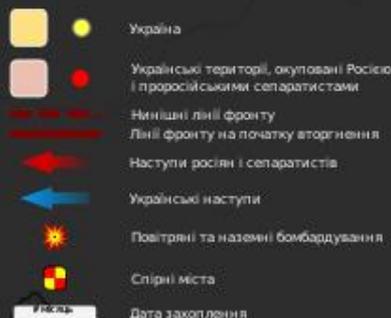
ПОВНОМАСШТАБНА ЗБРОЙНА АГРЕСІЯ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ розпочалася **24 лютого 2022 року**, після тривалого військового нарощування Росією військ на кордонах України та визнання своїх маріонеткових утворень ДНР та ЛНР незалежними державами.

На **2021 рік** під російською окупацією перебувало **43 300 кв. км**, або **7 %** території України. Після початку вторгнення ця площа зросла у **2,9 рази**. Окупованими стали АРК, частини Донецької, Луганської, Харківської, Херсонської, Запорізької областей та місто Севастополь. Всього **РФ тимчасово захопила та утримує** зараз близько **20%** території України.

До повномасштабної збройної агресії РФ залучено близько **330 тисяч** осіб, із них чисельність угруповань ЗС РФ на напрямках налічувала до **150 тисяч** в/сл. у складі БТГ та інших формувань. З урахуванням повітряного та морського компонента, угруповання військ агресора налічував до **220 тис.** в/сл. Крім цього, залучено мобілізаційний резерв противника чисельністю понад **80 тис.** осіб, бойові армійські системи – до **7 тис.** осіб, федеральну службу військ національної гвардії – до **18 тис.** осіб, а також приватні військові компанії – до **8 тис.** осіб. В подальшому чисельність окупаційних військ невпинно нарощувалась.

Вторгнення Росії в Україну (2022)

24 Лютого 2022 – дотепер

Сили оборони України за широкої підтримки країн-партнерів, волонтерів, усього народу, надали гідну відсіч окупантові вздовж всієї лінії фронту.

Активний спротив з боку ЗС України, Сил ТрО та українських громадян спричинив значні втрати російських окупантів та зламав плани Кремля щодо здійснення «бліцкригу», захоплення Києва та ключових міст і зміни влади в Україні.

До 8 квітня 2022 року Збройні сили України повністю звільнили Київщину, Житомирщину, Чернігівщину та Сумщину. **Отримана перша стратегічна перемога України.**

Значні втрати ворог несе на Харківському, Херсонському та інших напрямках. **Вітчизняна війна України продовжується! Ми – переможемо!**

Перший – війна набула нових форм ведення і спротиву. Це відкритий і утаємничений терор, диверсії і діяльність підпільних загонів, до яких входять місцеві жителі, військові різних держав і найманці.

Другий – етика війни і кодекс честі, які існували в минулому, втратили своє значення. “Гібридна війна” допускає використання “брудних” засобів і способів ведення війни.

Третій – оволодіння столицею держави і підписання акту про капітуляцію більше не означає кінець війни. Війна продовжиться і тільки набуде форму скритої, таємної, неявного спротиву місцевого населення при підтримці і забезпеченні різних зацікавлених політичних, соціальних, економічних груп, торгівців зброєю та держав.

Четвертий – “гібридні війни” сьогодні стають планетарним явищем, яке поки-що проявляється в локальному вимірі, але має поширення майже в усіх регіонах планети. В цих умовах для більшості країн забезпечити власну безпеку стає все важче і важче.

П’ятий – для України, що має сусідом агресивну ординсько-візантійську імперію, єдиним гарантом безпеки може бути повноцінне і повноправне членство в Північноатлантичному альянсі і Європейському Союзі. Усі інші шляхи будуть провокувати Кремль на нові тиски на Україну доти, доки вона не повернеться в лоно цієї імперії.

Третього не дано: або в співдружності євроатлантичних держав і народів, або повернення в середньовічну ординсько-візантійську імперію.

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
кафедра національної безпеки, публічного управління та адміністрування

Лекція 1/3. ГІБРИДНА ВІЙНА, ЯК ФОРМА СУЧАСНОГО ГЛОБАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Житомир 2026